

Nd.

275. Frumvarp til laga

um iðnfræðslu.

Frá iðnaðarnefnd.

1. gr.

Iðnfræðslu til sveinsprófs skal halda uppi í þeim iðngreinum, sem löggiltar eru, og fer um framkvæmd hennar eftir því, sem segir í lögum þessum.

Með reglugerð skal ákveða, hverjar skuli vera iðngreinar, svo og um kennslu í þeim, eftirlit með kennslunni og prófkröfur. Þar skal og setja ákvæði um verkleg námsскеið, er stofnað kann að verða til.

2. gr.

Iðnfræðsluráð stýrir framkvæmdum í iðnfræðslumálum undir yfirstjórn ráðherra.

3. gr.

Ráðherra skipar iðnfræðsluráð til 4 ára í senn. Það skal skipað 5 mönnum búsettum í Reykjavík og nágrenni. Skulu tveir þeirra vera meistara, tilnefndir af Landssambandi iðnaðarmanna, og tveir þeirra sveinar, tilnefndir af Iðnsveinaráði Alþýðusambands Íslands. Formann skipar ráðherra án tilnefningar.

4. gr.

Iðnfræðsluráð skipar iðnfulltrúa á þeim stöðum á landinu, er það telur þörf á, og ákveður umdæmi þeirra.

Iðnfulltrúar skulu hafa eftirlit með iðnnámi hver í sínu umdæmi í umboði iðnfræðsluráðs, eftir því sem segir í lögum þessum. Nánari fyrirmæli um störf iðnfulltrúa setur iðnfræðsluráð í erindisbréfi.

5. gr.

Iðnfræðsluráð skipar prófnefndir innan hvorrar iðngreinar og á þeim stöðum, sem þörf er á.

Það er hlutverk prófnefnda:

1. Að vera iðnfulltrúum til aðstoðar við eftirlit með iðnnámi.
2. Að sjá um sveinspróf og dæma þau.

6. gr.

Leita skal iðnfræðsluráð tillagna iðnráða og iðnaðarmannafélaga, þar sem ekki eru iðnráð, um skipun iðnfulltrúa og prófnefnda.

7. gr.

Iðnfræðsluráð skal löggilda meistara sem hæfa til að taka nemendur til náms og ákveða, hversu marga nemendur megi hafa, út frá því sjónarmiði, að nemendur fái notið fullkominnar kennslu í iðninni. Á sama hátt skal löggilda iðnfyrirtæki, sem hafa hæfa meistara í þjónustu sinni. Við ákvörðun sína skal iðnfræðsluráð taka tillit til venjulegs fjölda sveina á vinnustöð, húsnæðis, vélakosts, áhalda og verkefna.

Nú hefur meistari eða iðnfyrirtæki rofið námssamning tvisvar eða vanrækt kennslu eða brotið á annan hátt gegn lögum og reglugerðum um iðnfræðslu í veru-

legum atriðum, og getur þá iðnfræðsluráð svipt hlutaðeiganda rétti til þess að hafa nemendur um tiltekinn tíma eða að fullu.

8. gr.

Iðnfræðsluráð skal halda uppi leiðbeiningastarfsemi um stöðuval.

Iðnfræðsluráð skal í því skyni fylgjast með afkomu og atvinnuhorfum innan einstakra iðngreina. Það skal leita þar um árlega álits félagssamtaka meistara og og sveina.

Iðnfræðsluráð skal og eins fljótt og kostur er á koma á fót hæfnisprófum fyrir umsækjendur um iðnaðarnám, og ber því að neita að ráða umsækjendur til náms, ef árangur prófsins er neikvæður.

9. gr.

Sá, sem vill komast í iðnnám, skal sækja um það til iðnfulltrúa og geta þess í umsókninni, hvort hann eigi kost á kennslu hjá ákveðnum meistara eða fyrirtæki. Sé svo ekki, skulu iðnfulltrúar aðstoða umsækjanda við að koma sér í nám eða beina umsókninni til iðnfræðsluráðs.

10. gr.

Ekki má unglíngur hefja iðnnám yngri en 16 ára. Þó er heimilt, með sérstöku samþykki iðnfræðsluráðs í hvert sinn, að veita nemendum í léttum iðngreinum undanþágu í þessu efni, enda sé umsækjandi orðinn fullra 15 ára.

11. gr.

Þegar meistari eða iðnfyrirtæki tekur nemanda til iðnnáms, skal gera um það skriflegan námssamning í samræmi við lög þessi og reglugerðir, er settar verða samkvæmt þeim. Iðnfulltrúar skulu staðfesta námssamninga með áritun sinni, og eru þeir ógildir ella.

Nú neita iðnfulltrúar að samþykkja námssamning, og má þá áfrýja því til iðnfræðsluráðs.

Námstími telst ekki hafinn fyrr en námssamningur hefur hlotið staðfestingu iðnfulltrúa.

Iðnfulltrúar skulu, eftir ráðstöfun iðnfræðsluráðs, hafa í höndum eyðublöð undir námssamninga og afhenda þau ókeypis.

Iðnfræðsluráð skal halda skrá yfir þá námssamninga, sem í gildi eru á hverjum tíma, og eiga iðnaðarmenn og aðrir rétt á að fá upplýsingar um þá, ef óskað er.

12. gr.

Námstími skal vera svo langur sem í reglugerð segir. Nú hefur nemandi áður stundað nám í verklegum skóla eða námsskeiði, og skal iðnfræðsluráð þá ákveða, hversu námstími styttest.

Hafi nemandi áður stundað nám hjá öðrum meistara, en slitið námssamningi við hann á löglegan hátt, skal sá tími, er hann vann hjá honum, dragast frá fullum námstíma hjá hinum síðari.

13. gr.

Þegar námstíminn er á enda, skal nemandinn hjálparlaust leysa af hendi prófsmíð eða inna af hendi eitthvert það verk, er sýni, að hann sé fullnuma í iðn sinni. Prófdómendur ákveða í samráði við meistara, hver prófverk skuli vera. Standist nemandi prófið, ber að gefa út handa honum prófskirteini, er sé undirritað af meistara hans og prófdómendum svo og hlutaðeigandi skólustjóra og lögreglustjóra, og heitir það prófskirteini sveinsbréf.

14. gr.

Heimilt er iðnfræðsluráði að ákveða lágmarkskaup nemenda með hliðsjón af gildandi kjarasamningum í hverri iðngrein og á hverjum stað. Heimilt er að breyta

kaupákvörðunum, meðan á samningstíma stendur, ef kaupbreytingar verða í iðninni. Leita skal álits hlutaðeigandi iðngreina, áður en slíkar ákvarðanir eru teknar.

15. gr.

Daglegur vinnutími nemenda skal vera hinn sami sem sveina á hlutaðeigandi vinnustöð, sbr. þó 23. gr.

Nemendum er ekki skylt að inna af höndum eftirvinnu eða helgidagavinnu, og ekki má fá þeim neina vinnu, sem þeim er um megn eða skaðleg getur talizt heilsu þeirra.

16. gr.

Sumarleyfi iðnnema skal vera 12 dagar virkir með fullu kaupi.

17. gr.

Skyllt er meistara eða iðnfyrirtæki að greiða iðgjöld til sjúkrasamlags fyrir nemendur sína.

Í veikindaförföllum skal nemandi fá fullt kaup í allt að 6 mánuði samtals yfir allan námstímann.

18. gr.

Nú hefur nemandi verið veikur meira en 6 mánuði samtals á námstímanum, og getur þá iðnfræðsluráð ákveðið, að námstíminn skuli framlengjast um hæfilegan tíma.

19. gr.

Meistari skal veita nemanda sínum kennslu í iðngreininni og sjá svo um, að hann hafi að námstíma loknum hlotið hæfilega æfingu í öllum þeim störfum, er iðngreinin tekur til venjum samkvæmt, og hafi lært meðferð, hirðingu og beitingu allra áhalda, er tíðkuð eru í iðngreininni.

Iðnfræðsluráð getur sett námsreglur fyrir hverja iðngrein, að fengnum tillögum hlutaðeigandi iðngreina, þar sem sagt sé fyrir um störf þau, er nemendur skulu hljóta æfingu í á hverju ári námstímans. Það getur fyrirskipað, að færðar skuli vinnuskýrslur fyrir nemendur, þar sem í er skráð, hvaða verk þeir stundi daglega og hve lengi á dag. Skulu slíkar vinnuskýrslur gerðar eftir fyrirmynd, er iðnfræðsluráð samþykkir. Enn fremur skal iðnfræðsluráð gefa út eyðublöð undir missirislega umsögn meistarans um skólavist nemenda, hæfni þeirra, iðni og hegðun.

20. gr.

Iðnfulltrúar skulu hafa eftirlit með kennslunni, koma á vinnustöðvarnar, er nemendur eru að verki, skoða vinnuskýrslur að minnsta kosti árlega og árita þær þar um. Hafi nemandi að þeirra dómi ekki hlotið fullnægjandi fræðslu eða æfingu, miðað við það, sem á er liðið námstímann, geta þeir lagt fyrir meistaran að bæta úr því innan ákveðins tíma.

Skjóta má ákvörðun iðnfulltrúa undir iðnfræðsluráð.

Iðnfulltrúar kveðja prófnefndir sér til aðstoðar við eftirlit samkvæmt þessari grein, eftir því sem fyrir er mælt í reglugerð.

21. gr.

Nemendur skulu ganga til þeirra starfa, er þeim er skipað til, sbr. þó 15. gr. Þeir skulu sýna ástundunarsemi og trúmennsku við starfið.

22. gr.

Nú stendur yfir verkfall eða verkþann á vinnustöð þeirri, er nemandi stundar nám sitt á, og skal hann þá ekki taka þátt í framleiðslustörfum á meðan. Aftur á móti er nemanda skylt að mæta til æfinga og meðferðar véla og verkfæra á vinnustöð, þar sem því verður við komið.

Nú stendur vinnudeila svo lengi, að telja má, að nemandi missi verulega í verklegu námi hennar vegna, og getur þá iðnfræðsluráð ákveðið að framlengja námssamninginn um hæfilegan tíma.

23. gr.

Meistari og iðnfyrirtæki skulu láta nemendur ganga í iðnskóla og greiða fyrir þá skólagjöld, pappír, bækur og áhöld, sem námið útheimtir.

Um skólanámið fer svo sem lög og reglur um iðnskóla segja til um.

Meðan skólavist stendur, skal vinnutími nemanda á vinnustöð vera 12 stundum styttri á viku en vinnutími sveina.

Nú fer kennslan fram í dagskóla með fullum kennslustundum, og heldur þá nemandi kaupí sínu, en mætir ekki til vinnu.

24. gr.

Iðnfræðsluráð getur veitt undanþágu frá skólanámi:

1. Hafi nemandi þegar lokið iðnskólaprófi eða prófi við annan skóla, sem ekki hefur veitt minni fræðslu í neinni grein en heimtuð er til burtfararprófs úr iðnskóla.
2. Hafi meistari séð nemanda fyrir annarri kennslu, fullgildri að dómi iðnfræðsluráðs, enda ljúki hann fullnaðarprófi frá iðnskóla.

25. gr.

1. Fyrstu 3 mánuðir samningstímans skoðast sem reynslutími. Hvenær sem er á reynslutímanum getur hvor samningsaðila um sig slitið námssamningi án þess að tilgreina ástæður.
2. Meistari eða iðnfyrirtæki getur slitið námssamningi:
  - a. Ef nemandi vanrækir nám sitt, verklegt eða bóklegt, eða gerir sig sekan um brot gegn öðrum samningsskyldum sínum.
  - b. Hafi nemandi verið 6 mánuði samfleytt frá verki sakir sjúkleika sins.
  - c. Ef nemandi að álití embættislæknis hefur ekki heilsu til að stunda iðnina.
3. Nemandi getur slitið námssamningi:
  - a. Ef honum er misþyrmt eða farið er fram með annarri ósæmilegri framkomu gagnvart honum á vinnustöð.
  - b. Ef meistari eða iðnfyrirtæki brýtur samningsskyldur sínar.
  - c. Ef meistari eða iðnfyrirtæki verður gjaldþrota eða hættir að reka iðn sína af öðrum ástæðum.
  - d. Ef nemandi sakir sjúkdóms eða annarra orsaka verður óhæfur til þess að geta unnið að iðninni, eða ef það að álití embættislæknis er hættulegt fyrir líf hans eða heilsu að stunda iðnina.
  - e. Ef námsstúlka giftist.
4. Nú er svo ástatt, sem í 3 a—b greinir, og nemandi slitur ekki samningi, og geta þá iðnfulltrúar slitið samningi, að undangenginni rannsókn. Skjóta má þó ákvörðun iðnfulltrúa til iðnfræðsluráðs.
5. Aðilum er heimilt að slíta námssamningi, ef þeir koma sér saman um það.
Jafnan er námssamningi er slitið, skal það tilkynnt iðnfulltrúum.

26. gr.

Nemandi á rétt á skaðabótum, ef námssamningi er slitið af þeim orsökum, er greinir í 25. gr. 3 a—c.

Skaðabótakröfur þessar skulu vera forgangskröfur í bú hlutaðeigandi meistara eða iðnfyrirtækis, og fer um þær samkvæmt 83. gr. laga nr. 3 12. apríl 1878, eins og vinnulaunakröfur væru, þær er þar koma til greina.

27. gr.

Ágreiningur milli nemanda og meistara eða iðnfyrirtækis út af námssamningi skal koma í gerð, nema aðilar komi sér saman um annað.

Í gerðardómi skal sitja lögreglustjóri, þar sem námið fer fram, og er hann oddviti, og tveir menn aðrir, sinn tilnefndur af hvorum málsaðila.

Nú vill einhver beiðast gerðar, og skal hann þá snúa sér til oddvita, og ákveður hann síðan gerðarfund og kveður báða málsaðila til að sækja þann fund ásamt gerðarmönnum þeirra, með 8 daga fyrirvara í mesta lagi. Skal á þeim fundi leggja fullnaðarúrskurð á málið, og ræður afl atkvæða úrslitum. Báðir málsaðilar eru bundnir við þann úrskurð. Heimilt er oddvita að fresta fundi, þó ekki oftari en þrisvar sinnum og ekki lengur en 8 daga í hvert skipti, enda hafi gerðarmaður tjáð honum lögleg forföll eða oddvita þykir nauðsyn bera til, til þess að réttur úrskurður verði á lagður. Nú sækir annar hvor gerðarmanna ekki fund og hefur ekki tjáð lögleg forföll, og getur þá oddviti og hinn gerðarmaðurinn lagt fullnaðarúrskurð á málið.

Gerðardómur á úrskurð um slit námssamninga og dæmir skaðabætur.

Úrskurður gerðardóms skal vera aðfararhæfur.

28. gr.

Það varðar sektum að:

1. Taka nemanda til náms gagnstætt ákvæðum laga þessara.
2. Brjóta gegn ákvæðum laga þessara um daglegan vinnutíma nemanda.
3. Vanrækja að láta nemanda stunda skólanám.
4. Misþyrma nemanda eða koma á annan hátt ósæmilega fram gegn honum.
5. Óhlýðnast fyrirmælum iðnfulltrúa eða iðnfræðsluráðs um kennslu nemanda.

Sektir skulu renna í ríkissjóð.

Mál út af brotum þessum skulu rekin sem almenn lögreglumál.

29. gr.

Kostnaður við starf iðnfræðsluráðs, iðnfulltrúa og prófnefnda greiðist úr ríkissjóði.

Í reglugerð skulu ákveðin prófgjöld. Þau renna í ríkissjóð.

30. gr.

Ráðherra gefur út reglugerðir þær, sem gert er ráð fyrir í lögum þessum, að fengnum tillögum iðnfræðsluráðs.

31. gr.

Með lögum þessum eru numin úr gildi lög nr. 100 11. júní 1938, um iðnaðarnám, og lög nr. 43 12. febr. 1940, um viðauka við og breytingar á lögum nr. 100/1938, um iðnaðarnám, þegar lokið er öllum námssamningum, er gerðir hafa verið eftir þeim.

32. gr.

Lög þessi taka aðeins til þeirra námssamninga, sem gerðir eru eftir að þau hafa öðlast gildi.

33. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1946.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er flutt að tilmælum samgöngumálaráðherra, og hafa nefndarmenn óbundnar hendur um einstök atriði þess. Frumvarpinu fylgdi svo hljóðandi greinargerð:

Með bréfum samgöngumálaráðherra, dags. 16. des. 1944, voru skipaðir í nefnd til að endurskoða iðnaðarnámslöggjöfina þeir Helgi Hermann Eiríksson skólastjóri, Einar Gíslason málarameistari, Guðgeir Jónsson, bókbindari, Snorri Jónsson formaður félags járníðnaðarmanna og Ragnar Jónsson lögfræðingur. Helgi Hermann Eiríksson var kosinn formaður nefndarinnar.

Nefndin hefur orðið sammála um meðfylgjandi frumvarp til iðnfræðslulaga og lætur fylgja því eftirfarandi athugasemdir:

Í frumvarpinu er byggt á hinu forna fyrirkomulagi iðnfræðslunnar hér á landi, að fela iðnaðarmönnum sjálfum í hendur verklegu fræðsluna á vinnustöðvum sínum. Hlýtur það að verða áfram aðalreglan, þótt hins vegar megi vænta þess, að verklegir skólar eða námskeið risi upp á næstunni til þess að undirbúa og fullkomna kennsluna á vinnustöðvunum, eftir því sem þörf til þess sýnir sig eða slíkt reynist hagkvæmara. En enda þótt fræðslan verði áfram falin einstaklingum, er hún þó svo mikilsvert mál fyrir þjóðfélagið, að full ástæða er til þess, að ríkisvaldið taki sér meiri afskipti af henni en verið hefur og nái nauðsynlegum tökum á henni með auknu eftirliti, aðstoð, leiðbeiningum og uppörvunum til þeirra, er fara með kennsluna.

Í frv. er gert ráð fyrir, að komið verði upp öflugri yfirstjórn þessara mála, er hafi þetta hlutverk á hendi, iðnfræðsluráði, og ætlazt er til, að bæði meistarar og sveinar eigi fulltrúa í því. Því er fengið ríkt vald til eftirlits og íhlutunar um kennsluna og falið að setja námsreglur og framfylgja þeim. Jafnframt er þess vænt, að það taki upp almenna forustu fyrir iðnfræðsluna og leitist við að samræma hana kröfum þeim, sem gerðar eru á hverjum tíma, og annist leiðbeiningar og aðstoð eftir því, sem ástæður krefjast. Þess verður og ekki síður að gæta að efla iðnskólana og verkleg námskeið og veita þeim tók á að rækja sinn þátt fræðslunnar af fullum myndarskap og alúð.

Iðnfræðslan er þegar orðin stór þáttur í atvinnuuppeldi þjóðarinnar og verður þó væntanlega stórum meiri. Það er nú almennt viðurkennt, að þjóðfélaginu beri skylda til að veita ungu fólki tækifæri til náms og þroska á því sviði, er hugur þess stendur til, og eftir því, sem hæfileikar og aðstæður leyfa, og heldur ríkið uppi með miklum kostnaði fræðslukerfi og styrktarstarfsemi í því skyni. Það er skoðun nefndarinnar, að iðnfræðslan eigi að vera virkilegur þáttur þess fræðslukerfis og ríkisvaldinu beri að stuðla að því, að hver ungur maður, er æskir slíkrar fræðslu, eigi kost á að njóta hennar, ef hæfileikar standa til þess, en efnahagsástæður eða aðrar þjóðfélagsaðstæður fái sem minnstu um það ráðið.

Frumvarpið er byggt á þessu sjónarmiði. Í því eru ákvæði um, að iðnfræðsluráð skuli halda uppi leiðbeiningum um stöðuval og aðstoða menn við að ráða sig til námsins, ef þeir hafa ekki tók á því sjálfir. Gert er ráð fyrir hæfniprófum, sem ætlazt er til, að sett verði upp strax og kostur er á, en slík próf eru af þeim, er þau hafa kynnt sér, talin vera til góðrar leiðbeiningar um starfshæfni manna og áhuga.

Það leiðir af þessu sjónarmiði, að í frv. er ekki gert ráð fyrir annarri takmörkun á aðgangi að iðnaðarnámi en þeirri, er leiðir af takmörkuðum möguleikum til þess að annast fullkomna kennslu. Að vísu má nefna það, að meistarar geta látið vera að taka nemendur eða bundizt samtökum um að hætta að taka nemendur. En þá er raunverulega á burtu fallinn grundvöllur þess skipulags í iðnaði og iðnfræðslu, sem nú ríkir. Nefndin telur, að ekki sé hætt á, að iðnfræðsluráð muni ekki njóta velviljaðrar samvinnu iðnaðarmanna við iðnfræðsluna, og leggur áherzlu á, að iðnfræðsluráð starfi í þeim anda og telur ekki ástæðu til að óttast, að iðnaðarmenn muni falla frá þeirri hefðbundnu og rótgrónu skyldu stéttar sinnar að annast sjálfir verklega kennslu í starfsgreinum sínum, eftir því sem þekking þeirra og starfshættir leyfa.

Í gildandi lögum um iðnaðarnám hafa verið nokkrar takmarkanir á aðgöngu að iðnaðarnámi, sem meðal annars hafa byggzt á því sjónarmiði, að ástæða væri til að hafa hönd í bagga með fjölgun innan einstakra iðngreina. Nefndinni er það

ljóst, að það getur verið nauðsyn á að skipuleggja vinnuafli þjóðarinnar með þeim hætti að takmarka eða örva þátttöku manna í einstökum starfsgreinum, en er á einu máli um það, að slíkar takmarkanir eigi ekki heima í iðnfræðslulögum frekar en annarri fræðslulöggjöf og mönnum eigi að vera jafngreiður aðgangur að iðnfræðslu sem annarri fræðslu, er nauðsynlegar takmörkunarráðstafanir gegn of-fjölgun í einstökum iðngreinum beri að gera á öðrum vettvangi. Hins vegar leggur hún til, að iðnfræðsluráð hafi með höndum leiðbeiningastarfsemi um stöðuval. Verður það því að sjálfsgöðu að gera umsækjendum um iðnaðarnám sem gleggsta grein fyrir framtíðarhorfum um atvinnu og afkomumöguleika innan einstakra iðngreina, og er ætlað til, að það hafi um það samvinnu við iðnaðarmenn sjálfa.

Í 22. gr. frv. er ákveðið, að nemendur skuli ekki taka þátt í framleiðslustörfum, meðan verkfall eða verkþáttur stendur yfir á vinnustöð þeirri, er þeir stunda nám sitt á. Iðnnemar eru hvort tveggja í senn námsmenn og þátttakendur í atvinnulífinu. Í vinnudeilum undanfarið hefur afstaða þeirra oftlega borið á góma og valdið ágreiningi og óvissu. Þykir heppilegt að leysa það mál með því að taka þá út úr atvinnulífinu, þegar svo stendur á, með opinberri ráðstöfun.

Nefndin lætur þess getið, að hún hefur ekki gengið frá 17. gr. frv. Endurskoðun alþýðutryggingalaganna fer nú fram og verður væntanlega lögð fyrir Alþingi um svipað leyti og þetta frv. Er sjálfsagt, að greinin verði endurskoðuð með hliðsjón af væntanlegum ákvæðum alþýðutryggingalaganna.

Reykjavík, 14. nóv. 1945.

Helgi H. Eiríksson.   Ragnar Jónsson.   Einar Gíslason.
Guðgeir Jónsson.   Snorri Jónsson.